

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

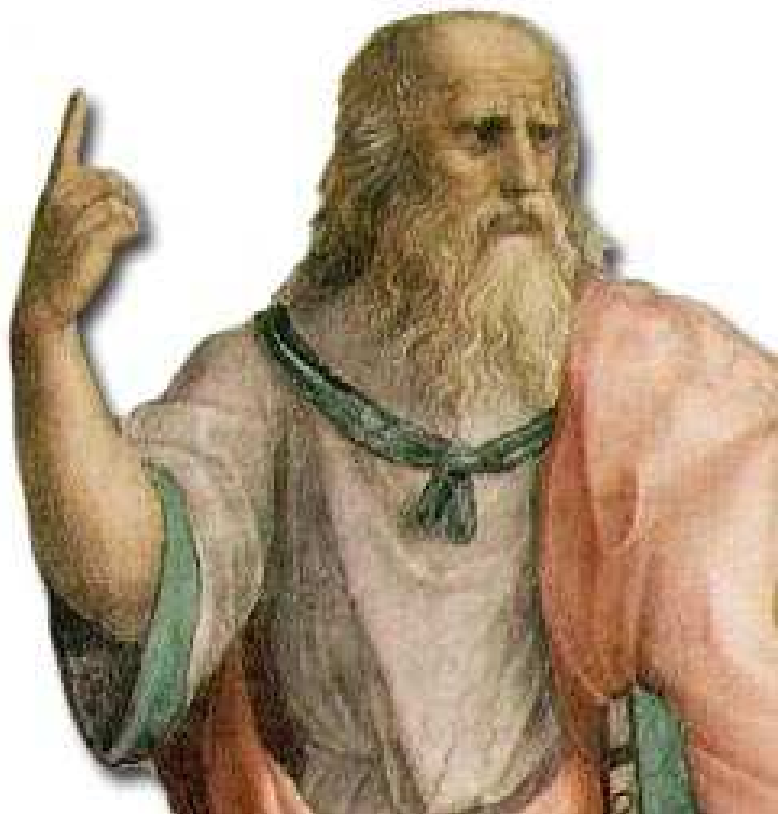
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

2015

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια:

Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Δευτέρα, 25 Μαΐου 2015

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Πρωταγόρας (322a-d)

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἡύρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής — πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἥς μέρος πολεμική — ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὥς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; Νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω»; «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὥς νόσον πόλεως».

ΘΕΜΑ Α

1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι... φιλίας συναγωγοί.»

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ἔτσι, λοιπόν, εφοδιασμένοι οι ἄνθρωποι στην ἀρχὴ κατοικοῦσαν διασκορπισμένοι, καὶ πόλεις δὲν υπήρχαν. Εξοντώνονταν λοιπόν ἀπὸ τὰ θηρία, γιατί ἦταν πιο αδύναμοι ἀπ' αὐτὰ ἀπ' ὅλες τις πλευρές καὶ οἱ τεχνικὲς γνώσεις πρόσφεραν σ' αὐτοὺς σημαντικὴ βοήθεια γιὰ τὴν ἀνεύρεση τροφῆς, ὁμῶς γιὰ τὸν πόλεμο με τὰ θηρία ἦταν ἀνεπαρκεῖς -γιατί δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν τέχνη γιὰ τὴν οργάνωση τῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας μέρος εἶναι ἡ πολεμικὴ- ἐπιζητούσαν, λοιπόν, νὰ συγκεντρώνονται καὶ νὰ εξασφαλίζουν τὴ σωτηρίά τους χτίζοντας πόλεις. Κάθε φορὰ, λοιπόν, που συγκεντρώνονταν, ἀδικοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο,

επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, ώστε πάλι διασκορπιζόμενοι καταστρέφονταν. Ο Δίας, λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως χαθεί εντελώς, στέλνει τον Ερμή για να φέρει στους ανθρώπους το σεβασμό (των άγραφων νόμων) και τη δικαιοσύνη, για να υπάρχουν τάξη στις πόλεις και στενές σχέσεις που συνδέουν τους ανθρώπους με φιλία.

ΘΕΜΑ Β

B1. «ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας»: Να ερμηνεύσετε τη φράση

Μονάδες 10

B2. «Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι...μετεχόντων»: Από ποιες φάσεις διέρχεται η προσπάθεια των ανθρώπων να δημιουργήσουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες, σύμφωνα με το απόσπασμα;

Μονάδες 10

B3. Με βάση το απόσπασμα «οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις... νόσον πόλεως» του πρωτότυπου κειμένου και το μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί, να δικαιολογήσετε την επιβολή της θανατικής ποινής σε όσους δεν μετέχουν στην πολιτική αρετή, παρόλο που ο Δίας την είχε δωρίσει σε όλους.

Πλάτωνος Πρωταγόρας (326e)

Ότι το πράγμα αυτό το θεωρούν διδακτό και στο ιδιωτικό και στο δημόσιο επίπεδο, το αποδείξαμε ήδη. Ενώ όμως είναι το πράγμα αυτό διδακτό, αφού είναι κάτι που μπορεί να φροντίσει και να καλλιεργήσει κανείς, αυτοί διδάσκουν στους γιους τους τα άλλα, των οποίων η άγνοια δεν πρόκειται να επιφέρει ως ποινή τον θάνατο, αυτό όμως, την αρετή (1), που εάν τα αγόρια δεν τη μάθουν και δεν τη φροντίσουν, μπορεί να υποστούν ως ποινή και τον θάνατο και την εξορία και τη δήμευση της περιουσίας εκτός από τη θανάτωση και, με μια λέξη, τη συνολική καταστροφή του οίκου τους, αυτή δεν τη διδάσκουν και δεν τη φροντίζουν με κάθε δυνατή επιμέλεια!

(1) την αρετή

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη **Σωστό**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη:

α. Η δίκη και καταδίκη του Σωκράτη ήταν πολιτική δίωξη.

β. Ο Πλάτων με τα ταξίδια του στη Σικελία κατάφερε να εφαρμόσει το πολιτικό του όραμα.

γ. Ο Πλάτων ανέλαβε πολιτικά αξιώματα στην Αθήνα.

δ. Οι λογοτεχνικές ικανότητες του Πλάτωνα αποτυπώνονται στον «Πρωταγόρα».

ε. Στον διάλογο «Πρωταγόρας» ο Σωκράτης και ο Πρωταγόρας συμφώνησαν ότι η αρετή είναι διδακτή.

Μονάδες 10

B5. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της αρχαίας ελληνικής: **λοχαγός, ἀγαλλίασις, θρέψις, βαθμίς, ἄφιξις, ὀχυρός, διάδημα, νεογνός, ὀλέθριος, δεισιδαίμων.**

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1. Η ἔντεχνος σοφία σύν πυρί, η φωτιά κυρίως και οι τεχνικές γνώσεις, επέτρεψαν στον άνθρωπο να δημιουργήσει τον τεχνικό του πολιτισμό, μεταβάλλοντας την όψη της φύσης, κατά κάποιο τρόπο σαν "δημιουργός θεός". Η τεχνική του Ηφαίστου και η σοφία της Αθηνάς σε συνδυασμό με τη φωτιά αποτέλεσαν έτσι τη βασική υποδομή και κινητήρια δύναμη της προόδου του ανθρώπινου πολιτισμού. **Η φωτιά αποτελεί το θεϊκό μερίδιο** που είχαν την τύχη, χάρη στην παρέμβαση του Προμηθέα, να λάβουν οι άνθρωποι.

- είναι θεϊκό γιατί το κατείχαν ως τότε μόνον οι θεοί,
- είναι θεϊκό γιατί οι άνθρωποι το απέκτησαν με θεϊκή παρέμβαση του Προμηθέα,
- είναι επίσης θεϊκό γιατί, επιτρέποντας στον άνθρωπο να αναπτύξει πολιτισμό, του επέτρεψε κατά συνέπεια να αναγνωρίσει την ύπαρξη των θεών. Άμεση συνέπεια του δώρου της φωτιάς, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, είναι ακριβώς η εμφάνιση της θρησκείας.

B2.

Με βάση το απόσπασμα διακρίνονται δύο φάσεις-στάδια εξέλιξης από τα οποία διήλθε ο άνθρωπος και καταλήγουν στο σχηματισμό των πόλεων.

Η φάση του Προμηθέα, όπου πραγματοποιείται:

- η γένεση των τεχνών και η δημιουργία προϋποθέσεων για την επιβίωση-προσαρμογή. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τη φωτιά και δημιουργεί τον υλικό-τεχνικό πολιτισμό που καλύπτει τις βιοτικές του ανάγκες. Έτσι έχουμε ανάπτυξη της οικοδομικής (κατασκευή οικιών), της χειροτεχνίας (υφαντουργία, καθιέρωση ενδυμασίας-υπόδησης), ανάπτυξη της γεωργίας και της παραγωγικής καλλιέργειας. Στο προμηθεϊκό στάδιο η ανάπτυξη των

τεχνικών δεξιοτήτων συμβαίνει σε κατάσταση ακοινωνησίας του ανθρώπου και αποτελεί τον τρόπο για να επιβιώσει ως είδος στη φύση.

- η γλώσσα θεωρείται και αυτή αποτέλεσμα του τεχνικού πολιτισμού
- όπως και η γένεση της θρησκείας

Η φάση του σχηματισμού των πόλεων, όπου οι άνθρωποι δέχονται κοινές ηθικές αξίες, την αιδώ και τη δίκη. Κατά τη φάση αυτή πραγματοποιείται το πέρασμα από τη "φυσική" στην κοινωνική μορφή ζωής. Οι άνθρωποι αναγνωρίζουν κοινές ηθικές αξίες, την αιδώ και τη δίκη, που οδηγούν στη μείωση των κοινωνικών ανταγωνισμών και στην αλληλοεξόντωση των ανθρώπων.

Αναλυτικότερα:

Οι άνθρωποι με τη δωρεά του Προμηθέα απέκτησαν τη δημιουργική τέχνη που τους επέτρεψε να καλύψουν βασικές ανάγκες και να κατακτήσουν ένα προκοινωνικό στάδιο πολιτισμού. Η δημιουργική τέχνη είναι η τέχνη των δημιουργών, δηλαδή των τεχνιτών (ο δημιουργός (δῆμος + ἔργον) είναι αυτός που παράγει ένα έργο ωφέλιμο στο δῆμο, στο λαό· στην κατηγορία των δημιουργών ανήκαν κατά τους ομηρικούς χρόνους οι μάντεις, οι γιατροί, οι κήρυκες, οι οικοδόμοι κτλ.). Ωστόσο, οι άνθρωποι συνέχιζαν να αντιμετωπίζουν δύο πολύ σοβαρά προβλήματα:

- α) Υστερούσαν στον πόλεμο εναντίον των άγριων ζώων, γιατί αυτά υπερτερούσαν σε δύναμη· τους ήταν απαραίτητη η πολεμική τέχνη, που και αυτή δεν την είχαν, αφού ήταν μέρος της πολιτικής (στην έννοια των "θηρίων" μπορούμε να δώσουμε μεγαλύτερη ευρύτητα, ώστε να συμπεριλαμβάνει και τα κάθε λογής δυσμενή για τον άνθρωπο φυσικά στοιχεία) και
- β) δεν μπορούσαν να οργανώσουν και να διοικήσουν σωστά τις κοινωνίες, πράγμα που θα επέτρεπε την αρμονική συνύπαρξη των πολιτών και θα καθιστούσε τις ενέργειές τους συντονισμένες και αποτελεσματικές. Σε τελευταία ανάλυση η πηγή αυτής της κακοδαιμονίας των ανθρώπων ήταν η **απουσία της πολιτικής τέχνης**.

Την απουσία της πολιτικής τέχνης ο Δίας προσπαθεί να την αντιμετωπίσει με τη δωρεά της αιδούς και της δίκης σε όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους αντίθετα με τις τέχνες για τις οποίες ίσχυε ο καταμερισμός της εργασίας. Αν περιλαμβανόταν στον καταμερισμό εργασίας και η πολιτική, δε θα συμμετείχαν όλοι στην πολιτική ζωή και δε θα υπήρχαν πόλεις, με την έννοια ότι **η πολιτική προϋποθέτει ότι οι άνθρωποι αποδέχονται κοινές ηθικές αξίες, την αιδώ και τη δίκη**. Αν δεν τις αποδέχονταν, οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί θα κατέληγαν στην αλληλοεξόντωση των ανθρώπων, όπως στην προηγούμενη φάση. **Η πολιτική συνδέεται άρρηκτα με την αιδώ και τη δίκη, που αποτελούν το θεμέλιο και την αναγκαία προϋπόθεσή της· με την έννοια αυτή θα ήταν αδιανόητο να μην έχουν δοθεί σε όλους.**

Έτσι,

- α) αιδώς είναι το συναίσθημα ντροπής που νιώθει ο κοινωνικός άνθρωπος για κάθε πράξη που δεν συμφωνεί με τις καθιερωμένες κοινωνικές αντιλήψεις, αλλά και η αγανάκτηση που συχνά εκδηλώνεται με αποδοκιμασία για όποιον ενεργεί αντικοινωνικά. Το συναίσθημα αυτό λειτουργεί και ως κίνητρο για την εκτέλεση

του χρέους και του καθήκοντος που επιβάλλει η κοινωνία στα μέλη της, αφού έτσι αποφεύγεται η αγανάκτηση και η αποδοκιμασία των άλλων.

β) δίκη είναι το συναίσθημα της δικαιοσύνης, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των συνανθρώπων μας και οι ενέργειες για την αποκατάσταση αυτών των δικαιωμάτων, όταν καταστρατηγούνται. Και τα δύο αυτά συναισθήματα κρίνονται απαραίτητα για κάθε πολίτη και συνιστούν την πολιτική αρετή. Πρόκειται για δύο αρετές παραπλήσιες ή και ταυτόσημες με τη δικαιοσύνη και τη σωφροσύνη, χάρη στις οποίες η συμπεριφορά του ανθρώπου συγκρατείται στα όρια του κοινωνικά επιτρεπτού. Κάθε πολιτιστικά προηγμένη κοινωνία θεμελιώνεται πάνω στις αξίες της αιδούς και της δίκης.

Η αιδώς και η δίκη δόθηκαν στους ανθρώπους ως έννοιες, δηλαδή ως πρότυπα που έπρεπε να κατακτηθούν από τους ανθρώπους με τη λογική τους και με προσωπικό αγώνα. Όταν οι άνθρωποι γνωρίσουν σε βάθος τις έννοιες αυτές και είναι σε θέση να τις πραγματώσουν στις μεταξύ τους σχέσεις τότε και η οργάνωση της πολιτείας θα στηρίζεται σε αυτές.

Τα συναισθήματα της αιδούς και της δίκης έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του πολιτισμού:

- α) Θεμελιώνουν την οργάνωση και τη λειτουργία της δημοκρατικής πολιτείας .
- β) Με τον αλληλοσεβασμό και το αίσθημα δικαιοσύνης που διέπει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με την πολιτεία εδραιώνουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη και εξασφαλίζουν ισορροπία σ' αυτές τις σχέσεις.
- γ) Δημιουργούν ευταξία στις πόλεις απομακρύνοντας τις αυθαιρεσίες, τις βιαιότητες και τις αντεκδικήσεις.
- δ) Δημιουργούνται φιλικές σχέσεις μεταξύ των πόλεων και μεταξύ των πολιτών, γιατί περιστελλούν μέσα του τις εγωιστικές εκείνες τάσεις και παρορμήσεις- απληστία, φθόνο, μισαλλοδοξία, επιθετικότητα- που εξωθούν σε αντικοινωνική συμπεριφορά και ταυτόχρονα ενισχύουν στον ψυχικό τους κόσμο οτιδήποτε ευνοεί την προσέγγιση μεταξύ των ανθρώπων (ανοχή, αυτοσυγκράτηση, φιλαλληλία, κατανόηση, τάση για συνεργασία) και συμβάλλει στην εμπέδωση της κοινωνικής αρμονίας.
- ε) Δημιουργούν, γενικότερα, τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού και την πρόοδο της ανθρωπότητας.

Οι αξίες «της αιδούς και της δίκης» είναι καθολικές και για τις πολιτιστικά προηγμένες κοινωνίες είναι συνάμα αποτέλεσμα της εξέλιξης της ηθικής συνείδησης και της εξέλιξης του πολιτισμού που την εκφράζει και την κατευθύνει.

B3.

Τα στοιχεία που υπάρχουν στο μύθο γεφυρώνουν την αντίφαση και υπονοούν ότι παρά την καθολική συμμετοχή η αρετή διδάσκεται. Πράγματι οι τεχνικές γνώσεις επέτρεψαν στον άνθρωπο να δημιουργήσει τον τεχνικό πολιτισμό. Η συμβίωσή του, όμως, με τους άλλους ανθρώπους, στην προσπάθειά τους να προφυλαχθούν από τα άλλα ζώα, δεν ήταν δυνατή και αυτό γιατί αδικούσε ο ένας τον άλλο, μια και δεν είχαν την πολιτική τέχνη. Ο Δίας, λοιπόν, αποφάσισε

να δώσει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δίκη. Η αιδώς και η δίκη επομένως δεν ήταν έμφυτες, δεν υπήρχαν στον άνθρωπο τη στιγμή της δημιουργίας του αλλά δόθηκαν κατόπιν και μάλιστα ως έννοιες, δηλαδή ως πρότυπα που έπρεπε να κατακτηθούν από τους ανθρώπους με τη λογική τους και με προσωπικό αγώνα. Η ανθρώπινη φύση φέρει μέσα της τις καταβολές για να εξελιχθεί ηθικά. Ο Δίας δηλαδή έδωσε στους ανθρώπους μία πολιτική τέχνη σε «δυνάμει» κατάσταση που για να ξεδιπλωθεί και να εμφανιστεί σε κατάσταση «ένεργεια» προϋποθέτει μακρόχρονη καλλιέργεια συνοδευόμενη από μόχθο, φροντίδα και μαθητεία σε ικανούς δασκάλους. Και ένας τέτοιος ικανότατος δάσκαλος που θα ξεδιπλώσει και θα αξιοποιήσει τις πολύτιμες ηθικοπολιτικές καταβολές του νέου ανθρώπου είναι ο ίδιος ο Πρωταγόρας.

Ο Δίας, εξάλλου, επειδή δε μπορεί να εξασφαλίσει την καθολικότητά τους, αφού δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής φύσης του ανθρώπου, προσθέτει ότι όποιος αποδειχθεί ανίκανος να τις αποκτήσει με τη διδασκαλία και τον προσωπικό αγώνα να θανατώνεται γιατί είναι καρκίνωμα για την πόλη. Σε συνέχεια όσων διατυπώθηκαν, στο μεταφρασμένο χωρίο **επαληθεύεται** ότι όποιος δεν έχει δυνατότητα βελτίωσης πρέπει να θανατώνεται γιατί είναι ανίκατος. Η αυστηρότητα της ποινής δείχνει πόσο σημαντική είναι η συμμετοχή στην πολιτική αρετή. Γι' αυτό τον λόγο ο Πρωταγόρας, θέλοντας να ενισχύσει την επιχειρηματολογία για το διδακτό της αρετής, αναφερόμενος στους αγαθούς άνδρες χρησιμοποιεί ένα επιχείρημα «εκ του ελάσσονος προς το μείζον». Με αυτό θέλει να δείξει ότι είναι αδύνατο αυτοί να μεριμνούν για τη διδασκαλία επουσιωδών πραγμάτων, των οποίων η έλλειψη δεν επιφέρει ποινές και να μην διδάσκουν την πολιτική αρετή που η απουσία της επισύρει την ποινή του θανάτου.

B4.

α. Η δίκη και καταδίκη του Σωκράτη ήταν πολιτική δίωξη. **Σ**

β. Ο Πλάτων με τα ταξίδια του στη Σικελία κατάφερε να εφαρμόσει το πολιτικό του όραμα. **Λ**

γ. Ο Πλάτων ανέλαβε πολιτικά αξιώματα στην Αθήνα. **Λ**

δ. Οι λογοτεχνικές ικανότητες του Πλάτωνα αποτυπώνονται στον «Πρωταγόρα». **Σ**

ε. Στον διάλογο «Πρωταγόρας» ο Σωκράτης και ο Πρωταγόρας συμφώνησαν ότι η αρετή είναι διδακτή. **Λ**

B5.

λοχαγός: άγοντα, συναγωγοί

αγαλλίασις: αγάλλματα

θρέψις: τροφάς

βαθμίς: βωμούς

ἄφιξις: ικανή

όχυρός: ἔχων

διάδημα: ὑποδέσεις
 νεογνός: γένοιοντο
 όλεθριος: ἀπώλλυντο
 δεισιδαίμων: δείσας

ΘΕΜΑ Γ

Αδίδακτο κείμενο

Θουκυδίδου *Ιστορίαι* Α. 15. 1-2

Τά μὲν οὖν ναυτικά τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα. ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς χρημάτων τε προσόδῳ καὶ ἄλλων ἀρχῇ· ἐπιπλέοντες γὰρ τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῇ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τισὶ καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἐκάστοις, καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξῆσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο [...].

ἐξῆσαν στρατείας= ἐκάναν εκστρατείες

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἦν: το τρίτο ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα

ἐλαχίστην: τη δοτική πληθυντικού του συγκριτικού βαθμού στο ίδιο γένος

προσσχόντες: το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή

ἐπιπλέοντες: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή

κατεστρέφοντο: το τρίτο ενικό πρόσωπο προστακτικής παρακειμένου στην ίδια φωνή

μάλιστα: τον θετικό βαθμό

διαρκῇ: την κλητική ενικού του αρσενικού γένους

ἐκδήμους: τη δοτική πληθυντικού του θηλυκού γένους

οὐδεὶς: τη γενική ενικού του θηλυκού γένους

ἐξῆσαν: το απαρέμφατο του αορίστου β'

Μονάδες 10

Γ3.α.

Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων: **τά ναυτικά, αὐτοῖς, ἄλλων (το πρώτο στο κείμενο), ἐπὶ καταστροφῇ, ὑπήκοοι.**

Μονάδες 5

Γ3.β.

«ἰσχὺν δὲ περιποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς»: Να μεταφέρετε την παραπάνω πρόταση στον πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους, με εξάρτηση από τη φράση: «**Ἄπαντες γινώσκουσι.**»

Μονάδες 5

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1.

Τέτοια λοιπόν ήταν τα ναυτικά των Ελλήνων, και τα παλαιά και αυτά που ακολούθησαν. Αυτοί, ωστόσο, που έστρεψαν την προσοχή τους σε αυτά, απέκτησαν πολύ μεγάλη δύναμη και με τα χρηματικά έσοδα (που αποκόμισαν) και με την κυριαρχία των άλλων διότι κάνοντας ναυτικές επιθέσεις υπέτασσαν τα νησιά και κυρίως όσοι δεν είχαν επαρκή (καλλιεργήσιμη) γη. Στην ξηρά όμως δεν ξέσπασε κανένας πόλεμος εξαιτίας του οποίου ορισμένοι απέκτησαν σημαντική δύναμη. Όλοι όμως, όσοι έγιναν, διεξήχθησαν μεταξύ γειτόνων και οι Έλληνες δεν έκαναν μακρινές εκστρατείες πολύ έξω απ' τη χώρα τους με σκοπό την υποταγή των άλλων. Γιατί δεν είχαν συνασπιστεί με τις πάρα πολύ ισχυρές πόλεις ως υπήκοοι, ούτε πάλι οι ίδιοι διενεργούσαν κοινές εκστρατείες με ίσες δυνάμεις.

Γ2.

ἦν: ἔσται**ἐλαχίστην:** ταῖς ἐλάττωσι**προσχόντες:** πρόσσχωμεν**ἐπιπλέοντες:** ἐπιπλεῖτε**κατεστρέφοντο:** κατεστράφθω**μάλιστα:** μάλα**διαρκῇ:** ὧ διαρκές**ἐκδήμους:** ταῖς ἐκδήμοις**οὐδείς:** οὐδεμιᾶς**ἐξῆσαν:** ἐξελθεῖν

Γ3α.

τά ναυτικά: υποκείμενο στο ρήμα «ἦν», αττική σύνταξη
αὐτοῖς: αντικείμενο στη μετοχή «οἱ προσσχόντες»

ἄλλων: γενική αντικειμενική στο «ἀρχῇ»

ἐπὶ καταστροφῇ: εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού στο «οὐκ ἐξῆσαν»

ὑπήκοοι: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «ξυνειστήκεσαν»

Γ3β.

Ἄπαντες γινώσκουσι (με τη σημασία του «γνωρίζω-καταλαβαίνω») ὅτι ἰσχύει περιεποίησαντο οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.

Ἄπαντες (δε) γινώσκουσι (με τη σημασία του «γνωρίζω-καταλαβαίνω») τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς περιποιησαμένους ἰσχύει οὐκ ἐλαχίστην.

Ἄπαντες γινώσκουσι (με τη σημασία του «κρίνω») τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς περιποιήσασθαι ἰσχύει οὐκ ἐλαχίστην.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα ήταν εκτεταμένα αλλά σαφή. Σχετικά με το διδαγμένο κείμενο, τα ερωτήματα που αναφέρονταν στις ενότητες 4 και 7 του Πρωταγόρα εξέταζαν βασικά σημεία του κειμένου. Οι μαθητές, λοιπόν, που είχαν κατανοήσει στην ουσία του τον «Πρωταγόρα» μπορούσαν να απαντήσουν ικανοποιητικά στα ζητούμενα. Σχετικά με το αδίδακτο κείμενο, οι γραμματικές και συντακτικές παρατηρήσεις δεν παρουσιάζουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα, απευθύνονταν ωστόσο σε πολύ καλά προετοιμασμένους υποψηφίους. Δυσκολίες, πάντως, παρουσιάζει η νεοελληνική απόδοση (μετάφραση) του αδίδακτου κειμένου καθώς το κείμενο εμφανίζει ελλειπτική νοηματική συνοχή.